

τοιούτους συγγραφικούς πόνους, τοὺς μετὰ τοσούτων δυσχερειῶν συνεζευγμένους; οὐδεὶς μᾶλλον ἡμῶν φιλοτιμείται ὅπως πλουτισθῆ ἢ ἀρτιγενῆς ἡμῶν φιλολογία με βιβλία, εἰ δυνατόν, πρώτοτυπα καὶ μάλιστα τοῦ τοιούτου γένους, τὰ ὅποια ἀπαιτοῦσιν ἰδίως ἐργάτας Ἕλληνας καὶ κατὰ τεῦτο σύμφωνοι εἴμεθα με ὅσα λέγει ἐν τοῖς προλεγομένοις ὁ Κύριος Σκαρλάτος, κατὰ τοσούτον μόνον αὐτοῦ διαφανοῦντες, καθ' ὅσον νομίζομεν, ὅτι αἱ εὐαρίθμοι τῶν Εὐρωπαίων περὶ τὰ τοιαῦτα ἀποτυχία ἠπιώτερον πρέπει νὰ ἐπικρίνωνται παρ' ἡμῶν, ἀναλογιζόμενον τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα, ὅσα κατώρθωσαν καὶ κατορθώσιν ἐν τῇ ὅλῃ φιλολογίᾳ οἱ δαιμόνιοι ἐκεῖνοι ἄνδρες, ὧν εἴμεθα εἰσέτι μαθηταί. Τῶν προλεγομένων δὲ τούτων τοῦ Κυρ. Σκαρλάτου ἰδίως τὴν 13. σελίδα ἀναγνώσας, ὅπου ἡ μετριοπροσῆχη καὶ ἀπάθεια τοῦ ἀνδρὸς καταραίνεται, εὐελπιζόμεθα ἐκ προοιμίων, ὅτι εὐμενῶς θέλει ἀποδεχθῆ τοὺς λόγους ἡμῶν καὶ θέλει διακρίνει αὐτοὺς ἀπὸ τῶν, ὡς μὴ ὠρίσει, συχῶν παρ' ἡμῖν κακοχόλων ἐπικρίσεων.

Ἡ ἐπιβολὴ τοῦ ἔργου τοῦ Κυρ. Σκαρλάτου ὁμολογουμένως γενναία ἄς μᾶς συγχαρηθῆ ὁμῶς νὰ εἰπωμεν, ὅτι κατὰ πάντα δὲν εὐχαριστεῖ ἡ ἐκτέλεσις αὐτοῦ ἐν τῷ προκειμένῳ πρώτῳ τῷ μῶ τοῦ ὅλου συγγράμματος. Ἡμεῖς τοῦλάχιστον ἐπεριμένομεν τελειότερόν τι, ἂν καὶ οὐχὶ τὸ ἀπολύτως τελειόν. Ἐννοεῖται δὲ, ὅτι ὁ συγγραφεὺς δὲν ἤθελε εὐρεῖ ἡμᾶς τόσο ἀπαιτητικούς, ἂν ἡ ἐπιγραφή τοῦ βιβλίου του καὶ μάλιστα τὸ πρὸς διασάφην τῆς *Βυζαντινῆς ἱστορίας*, ἂν ἡ πρόθεσις αὐτοῦ ἢ σαφεστάτη τοῦ νὰ παράσχη τι ὡς εἶναι περρονισμένον, δὲν μᾶς ἠναγκαζέει καὶ ἄκοντας νὰ γείνωμεν ἀπαιτητικοί.

Πολλὰ μὲν τὰ καλὰ καὶ τὰ διδακτικὰ τοῦ βιβλίου, ἀλλ' οὐχὶ τοιαῦτα, ὅσον γρήξει ἡ ἐνεστώσα τῆς τοιαύτης τοπογραφικῆς φιλολογίας κατάστασις. Καὶ πρώτον πάντων, διὰ τὸν ἀτελοποιημένον ὁπωσὸν τὴν κρίσιν ἡμῶν, λέγομεν ὅτι ἡ μέθοδος, τὴν ὅποιαν ἠκολούθησεν ὁ συγγραφεὺς, δὲν φαίνεται ἡ ἀρίστη. Εἰς τοιαύτην ὕλην, τόσον περιπεπλεγμένην, τόσον σκοτεινὴν, τόσον συγκεχυμένην ὡς ἐκ τῆς φύσεως τοῦ Βυζαντινοῦ αἰῶνος καὶ τῶν Βυζαντινῶν πραγμάτων ἐπρεπε μέθοδος ἐκλεχθεῖσα καλλίως νὰ φέρῃ τὴν ἐπιθυμητὴν εἰς τὸ σκότος διαύγειαν, καὶ τοῦτο διὰ περινενομημένης καὶ ἐντέχου μετχειρίσεως τῆς πολυειδοῦς ὕλης ὥστε ὁ ἀναγνώστης, τὸ τέλος τῆς ἀναγνώσεως τοῦ βιβλίου φθάσας, νὰ γινώσκῃ τί τὸ σαφές καὶ βέβαιον, ὃ ἐπορίσθη, τί τὸ μείναν ἀδιασάρτητον καὶ τῇ εἰκτολογίᾳ παραδοτέον, καὶ οὕτω ν' ἀναπαυθῆ. Μέθοδος ἄλλη καλλίως ἂν ὠδήγει τὸν συγγραφέα, ἤθελε παράσχει αὐτῷ οὐ μόνον προσφευστεράν διαίρεσιν τῆς ὅλης ὕλης, ἀλλὰ καὶ ἤθελε τὸν ἀπαλλάξει πολλῶν παλιῶν λογίων, ἀπαρτιζούσα τὸ μὲν σύγγραμμα κατὰ πολὺ συντομώτερον καὶ εὐανότερον, τὸ δὲ πορίσματα εὖς περιληπτότερα εἰς τὴν τοῦ ἀναγνώστου εἰσόνειον. Ἐὰ μὴ ὑποκρούση δὲ τις ἐνταῦθα. Τίς ἡ καλλίων αὕτη μέθοδος, τὴν ὅποιαν σὺ ζητεῖς; διότι, ἐλευθέρως ὁμολογοῦμεν, θέλει μᾶς θέλει εἰς τινὰ στενοχωρίαν περὶ τῆς ἀποκρίσεως. Ἀπόκειται, νομίζομεν, εἰς ἐκεῖνον νὰ εὕρῃ αὐτὴν τὴν μέθοδον, ὅστις ἐμμελιτήρας

ἰκανῶς εἰς τοιαύτας συγγραφάς, ἀπεφάσιεν εἶπειν καὶ αὐτὸς ὁμοίαν τινὰ νὰ συντάξῃ. Ἡ ἀνάγκη τῆς χυγας κατεργάζεται. Ἡμεῖς δὲ εἰς τοιαύτην ἀνάγκην δὲν ἐνεβάλομεν ἡμᾶς αὐτοὺς, ὥστε νὰ ὑποχρεωθῶμεν καὶ νὰ καταδείξωμεν τὴν καλλίονα, ἢ ἀρίστην περιηγητικῶν, ἢ τοπογραφικῶν βιβλίων μέθοδον. Οὐχὶ ὡς συγγραφεὶς ἡμεῖς, ἀλλ' ὡς φιλομαθεῖς ἀναγνώσται ἐκφραζόμεθα, ὅτι δὲν εὐχαριστεῖ ἡ τοῦ βιβλίου τοῦτου μέθοδος. Ὅλιγα δὲ τινὰ μόνον μεθοδικὰ εἰς ἐκεῖνων, τὰ ὅποια, κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἡμετέρας κρίσεως, ἐπρεπεν ἄλλως ἐν τῷ βιβλίῳ νὰ ἔχωσιν, ἀναφερόμεν ἐνταῦθα, διὰ νὰ μὴ φανώμεθα ἐκτρέποντες τὸν λόγον εἰς ἀοριστίαν φόρου ἀλίτου.

Ἐπιθυμούσαμεν νὰ ὑπῆρχεν ἐν ἀρχῇ τοῦ συγγράμματος ἐκτεσις ἀκριβῆς ὄλων τῶν περὶ Κωνσταντινουπόλεως γραφέντων βιβλίων (ὅσα δηλαδὴ περιήλθον εἰς γνῶσιν τοῦ συγγραφεῖς) παλαιῶν τε καὶ νεωτέρων μετὰ σημειώσεως καὶ τοῦ ἔτους καὶ τοῦ τόπου ὅτε καὶ ὅπου ἐτυπωθήσαν, ὡσαύτως καὶ τῶν ἐν χειρογράφοις εἰσέτι μεόντων καὶ ἐν βιβλιοθήκαις ἀποθησαυρισμένων. Ὁ δὲ συγγραφεὺς ἐπράξε τοῦτο εἰς ὀλίγα μόνον βιβλία, ἄλλων δὲ τοπογράφων, ἢ ἄλλως πῶς τὰ Βυζαντινὰ διασπαρσάντων παλαιῶν τε καὶ νεωτέρων, καὶ οὐχὶ τῶν ἀσημοτάτων, ποιεῖται μείναν ἐπ' εὐκαρίας ἐν τῷ κειμένῳ καὶ ἐν ταῖς σημειώσεσιν, ὡς ἔτυχε, χωρὶς τῆς ἐπιθυμητῆς ἀκριβείας, περιττὸν ἕως τοῦτο νομίζας· ἀλλ' ὁ ἀναγνώστης, ἀτελῶς οὕτω πληροφορούμενος, πολλὰκις ἀγνοεῖ, τίνας καὶ ποῖων χρόνων οὗτοι εἰ γράψαντες καὶ ποῖον τιὰ σκοπὸν προέβλεπον, καὶ οὕτω μένει ἐν ἀμφιβολίᾳ περὶ τοῦ πόσον προωδοποιήθη ἡ σύνταξις τοῦ πονήματος εἰς τὸν ἡμέτερον συγγραφέα, ὡς καὶ περὶ τοῦ πόσον δικαιοῦται ν' ἀπαιτηθῇ ἐκ διαφορῶν ἑρευτῶν περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου.

Ἐπιθυμούσαμεν προεῖτι, τὸ ἱστορικὸν τῆς πρὸ τοῦ Κωνσταντινοῦ πόλεως τοῦ Βυζαντίου νὰ ἐξετίθετο πλέον διακεκριμένως ἀπὸ τῆς λοιπῆς πραγματείας καὶ νὰ μὴ φαίνεται, ὡς καὶ εἶναι, κατὰ πολλοῦς λόγους ἀεπαρέας.

Ἐπειτα, μαρτυρεῖται ἀρχαίων καὶ νεωτέρων συγγραφέων, περὶ οὐσ' ὠδεστάτων μάλιστα ἀντικειμένων, εὐκταῖον ἦτο νὰ μὴ λείπωσι συχὰ, ἢ νὰ παρατίθενται γενικῶς πως, πολλὰκις χωρὶς σημειώσεως τοῦ βιβλίου καὶ τοῦ κεφαλαίου, ὅπου εὐρίσκονται. Καὶ εἰδὼ δὲν δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ βιβλίου δὲν ἦτο ἀρχαιολογικὸς, δὲν ἦτο ἀκριβῶς ἐπιστημονικὸς, ἀλλ' ὅτι συνεγράφη διὰ τὸν πλὴν ὄμιλον. Ἡ ἐπιγραφή τοῦ βιβλίου καὶ τὰ προλεγόμενα αὐτοῦ καὶ ἡ γλῶσσα δὲ αὐτοῦ (περὶ ἧς κατωτέρω) τὸ ἐναντίον ἀπορροῦσιν. Τώρα δὲ, ὡς ἐκ τῆς ἐλλείψεως τῆς περὶ τὰς τοιαύτας παραπομπὰς ἀκριβείας ἐν πολλοῖς μένει ὁ ἀναγνώστης ἐνδοξάζων, ἂν πρέπει νὰ δώσῃ πίστιν εἰς τινὰς ἐκθέσεις. Τοῦτο δὲ συμβαίνει, με λύπη μας τὸ λέγομεν, εἰς τὴν περιγραφὴν τῶν κυριωτάτων ἐκ τῶν ὁπωσὸν σωζομένων ἐν Κωνσταντινουπόλει μνημείων εἰς τὰ τεῖχη δηλαδὴ, τὰ ὑπεργαγεῖα, τὸν ἱππόδρομον, τοὺς βελίτικους καὶ εἰς τὰς ἐπιγραφὰς τὰς Ἕλλητι-